

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2568

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคดีมรรยาทนายความ

ให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

LEGAL PROBLEMS IN THE SUPERVISION OF LAWYER ETHICS CASES IN COMPLIANCE WITH THE ADMINISTRATIVE PROCEDURE ACT

ณัฐวัฒน์ บัวทอง*

Nutawat Buathong*

สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Department of Law, College of Law and Governance, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding Author e-Mail: moomoo.n2424@gmail.com

(Received: 2025, July 23; Revised: 2025, August 28; Accepted: 2025, September 2)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมคดีมรรยาทนายความที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางปกครอง และเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ศึกษาค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กฎหมายบทความทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์เป็นหลัก

ผลการศึกษาพบว่าปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ.2546 ข้อ 8 ยังมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้อง รัดกุม หรือมีมาตรฐานป้องกันมิให้กรรมการสอบสวนผู้มีส่วนได้เสีย อันขัดต่อหลักความเป็นกลางเข้ามาพิจารณาวินิจฉัยคดีมรรยาทนายความ ตามที่กฎกระทรวงกำหนดกรณีอื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ.2566 ออกตามความในมาตรา 13 (6) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 กำหนดไว้ทำให้คู่กรณีหรือนายความที่ถูกกล่าวหา มิได้รับการคุ้มครองสิทธิ หรือได้รับหลักประกันความเป็นธรรมขั้นต่ำตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 อันส่งผลร้ายแรงต่อมาตรฐานความเป็นธรรมในการพิจารณาทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองและก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียที่ห้ามพิจารณาคดีมรรยาทนายความ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 8 ของข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ.2546 โดยยกเลิกความในข้อ 8 เดิม และกำหนดข้อ 8 ของข้อบังคับฉบับดังกล่าวใหม่ โดยบัญญัติให้ กรรมการสอบสวนอาจถูกคัดค้านได้ในกรณีต่าง ๆ ซึ่งเทียบเคียงจากกฎกระทรวงกำหนดกรณี

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2568

อื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ.2566 ออกตามความในมาตรา 13 (6) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539

คำสำคัญ: ทนายความ; คดีมรรยาท; กฎหมายปกครอง

ABSTRACT

This research aimed to examine the legal issues concerning the control of lawyer disciplinary cases that are inconsistent with the standards prescribed by the law on administrative procedures, and to propose appropriate solutions to these problems. The study was primarily qualitative in nature, involving the collection, review, and analysis of various sources, including constitutional provisions, laws, academic articles, books, research papers, and theses.

The findings revealed that legal problems arise from Section 8 of the Regulations of the Lawyers Council on Lawyer Disciplinary Proceedings B.E.2546 (2003), which contains provisions that are inconsistent, insufficiently strict, or lacking in standards to prevent an investigating committee member with a conflict of interest from participating in the adjudication of lawyer disciplinary cases. This contradicts the Ministerial Regulation Prescribing Other Circumstances Where an Official Shall Not Conduct an Administrative Proceeding B.E.2566 (2023), issued under Section 13 (6) of the Administrative Procedure Act B.E.2539 (1996). As a result, parties or accused lawyers are deprived of the protection of their rights or the minimum guarantee of fairness stipulated under the Administrative Procedure Act B.E. 2539 (1996). This has caused serious adverse effects on the standard of fairness in administrative adjudication by administrative agencies and has led to legal problems concerning conflicts of interest in lawyer disciplinary cases.

The researcher recommends amending Section 8 of the Regulations of the Lawyers Council on Lawyer Disciplinary Proceedings B.E.2546 (2003) by repealing the existing Section 8 and replacing it with a new provision. The new Section 8 should stipulate that members of the investigating committee may be challenged on grounds comparable to those prescribed in the Ministerial Regulation Prescribing Other Circumstances Where an Official Shall Not Conduct an Administrative Proceeding B.E.2566 (2023), issued under Section 13 (6) of the Administrative Procedure Act B.E.2539 (1996).

Keywords: lawyer; ethics cases; administrative law

บทนำ

ในอดีตก่อนปี พ.ศ.2500 นั้น ผู้ที่เป็นทนายความ ยังไม่มีองค์กรหรือสถาบันวิชาชีพเป็นของตนเอง ดังนั้นทนายความอาวุโสตลอดจนทนายความส่วนใหญ่ในขณะนั้น จึงมีแนวคิดที่จะก่อตั้งองค์กรวิชาชีพที่เป็นอิสระ เพื่อให้สามารถกำกับดูแลวิชาชีพกฎหมายสำหรับทนายความ ผดุงเกียรติวิชาชีพ และส่งเสริมการอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงประชาชน จึงได้ประชุมก่อตั้งสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยขึ้น โดยจดทะเบียนก่อตั้งเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 (เกียรติศักดิ์ เหลืองอังกูร, ม.ป.ป., หน้า 8) ต่อมาใน ปี พ.ศ.2508 ได้มีการตราพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2508 ในมาตรา 9 และมาตรา 10 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กำหนดให้เนติบัณฑิตยสภา เป็นองค์กรที่รับคำขอและพิจารณาออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ นอกจากนี้ ในมาตรา 18 ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการมรรยาททนายความ ซึ่งแต่งตั้งโดยเนติบัณฑิตยสภาแต่งตั้งทำหน้าที่พิจารณาคดีมรรยาททนายความ หลังจากนั้น ในปี พ.ศ.2514 มีการตราพระราชบัญญัติทนายความ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2514 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2508 ซึ่งมีสาระสำคัญคือเพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ และแก้ไขเพิ่มเติมเขตจังหวัดที่ทนายความชั้นหนึ่งและชั้นสองสามารถไปว่าความได้

ในช่วงปี พ.ศ.2500 เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.2528 นั้น ไม่มีองค์กรวิชาชีพเป็นของตนเองเป็นการเฉพาะ แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเนติบัณฑิตยสภา ตามมาตรา 4(2) แห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ.2507 ในขณะนั้นเนติบัณฑิตยสภามีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกาเป็นนายก อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และอธิบดีกรมอัยการเป็นอุปนายก และกรรมการอื่นอีกมีจำนวนไม่ต่ำกว่าสิบหกคน ซึ่งจะได้เลือกตั้งจากสามัญสมาชิกของเนติบัณฑิตยสภาเป็นกรรมการ ต่อมาหลังจากปี พ.ศ.2528 เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติสภาทนายความ พ.ศ.2528 กำหนดให้จัดตั้งสภาทนายความ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแล และส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสภาทนายความ ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวจะพบว่าสภาทนายความ มีอำนาจในการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความและใบอนุญาตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายประเภท และมีอำนาจดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาทนายความและตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และเมื่อพิจารณามาตรา 9 ของพระราชบัญญัติเดียวกัน จะพบว่าสภาทนายความอาจมีรายได้จากค่าจดทะเบียน ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียม เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน รายได้จากทรัพย์สินหรือกิจการอื่น และทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 จะพบว่ากฎหมายบัญญัติให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสภาทนายความ” ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคนและผู้แทนเนติบัณฑิตยสภาหนึ่งคน เป็นกรรมการ และนายกและกรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบสามคนซึ่งสมาชิกสภาทนายความทั่วประเทศได้เลือกตั้งขึ้นโดยกรรมการดังกล่าวไม่น้อยกว่าเก้าคน

จะต้องมีสำนักงานประจำอยู่ตามภาคต่าง ๆ ตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษามาตรา 19 ยังกำหนดให้คณะกรรมการมรรยาทนายความมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งนายกและกรรมการให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับ ส่วนมาตรา 36 กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณา รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความให้แก่ผู้ยื่นคำขอ มาตรา 39 กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาต่ออายุใบอนุญาตให้เป็นทนายความ นอกจากนี้มาตรา 43 ยังกำหนดว่าเมื่อปรากฏต่อคณะกรรมการว่า ทนายความผู้ใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการเป็นทนายความ ไม่ว่าจะขาดคุณสมบัติก่อนหรือหลังจากจดทะเบียนและรับใบอนุญาต ให้ทนายความผู้นั้นพ้นสภาพการเป็นทนายความ และให้คณะกรรมการจำหน่ายชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ

อย่างไรก็ตามบทบัญญัติในหมวด 6 และหมวด 7 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว (พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528, หมวด 6, หมวด 7) ยังกำหนดให้สภาทนายความ ต้องจัดให้ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ซึ่งประกอบด้วยมรรยาทของทนายความต่อศาลและในศาล มรรยาทของทนายความต่อตัวความมรรยาทของทนายความต่อทนายความด้วยกัน มรรยาทของทนายความต่อประชาชนผู้มีอรรถคดีมรรยาทเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความ การแต่งกายของทนายความ และการปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความคณะกรรมการ หรือสภานายกพิเศษ ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดสำหรับผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นทนายความที่จะต้องประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นไปตามมรรยาทดังกล่าว ทั้งนี้หากฝ่าฝืนอาจต้องได้รับโทษผิดมรรยาททนายความ ซึ่งมาตรา 52 กำหนดไว้ 3 สถาน ได้แก่ สถานแรกภาคทัณฑ์ สถานที่สองห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี สถานที่สุดสาม ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ และมาตรา 63 ยังกำหนดให้คณะกรรมการมรรยาททนายความ ทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาคดีมรรยาททนายความ

เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสภาทนายความ ถูกจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ไม่เป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน ทุนหมุนเวียนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ ทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพให้ถูกต้องตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ การขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาต สั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต และรับรองวิทยฐานะ รับรองปริญญา ประกาศนียบัตรในวิชาชีพนั้น ๆ มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐในส่วนที่น้อยกว่ากรรมการได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิก การดำเนินงานของสภาทนายความ ใช้ระบบสัญญาของกฎหมายทั่วไป เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจริยธรรมของวิชาชีพเท่านั้นที่ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 รวมถึงข้อบังคับที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย โดยมีรายได้ส่วนใหญ่จากการเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จากสมาชิก แต่อาจได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ เจ้าหน้าที่ของสภาทนายความมิใช่ข้าราชการ แต่มีฐานะเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของสภาทนายความอยู่ในบังคับบัญชาของนายกสภาทนายความ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สภาทนายความ เป็นองค์กรวิชาชีพที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นองค์กรที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองจากรัฐในเรื่องที่เกี่ยวกับการควบคุม กำกับดูแลกิจการที่เกี่ยวกับทนายความ

ดังนั้นเมื่อสภาพนายความเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองแล้ว จึงถือได้ว่าสภาพนายความเป็นหน่วยงานทางปกครอง ตามบทนิยามในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และสามารถเป็นคู่กรณีในการพิจารณาคดีปกครองได้ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะของ ผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดี หรือเป็นคู่กรณีด้วยการร้องสอด ไม่ว่าจะโดยความสมัครใจเอง หรือโดยถูกคำสั่งศาลปกครองเรียกเข้ามาในคดีได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาบทนิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น จะพบว่านายสภาพนายความ หรือบุคลากรของสภาพนายความ คณะกรรมการสภาพนายความ คณะกรรมการมรรยาทนายความ ล้วนมีฐานะเป็นพนักงาน ลูกจ้าง หรือคณะบุคคล หรือผู้ปฏิบัติงานในสภาพนายความ ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานทางปกครอง (สมัคร เชาวภานันท์, 2560, หน้า 1) และอีกนัยหนึ่งคณะกรรมการสภาพนายความ และคณะกรรมการมรรยาทนายความนั้น ต่างได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่จากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ในการพิจารณารับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ รวมถึงการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ ซึ่งส่งผลให้คณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล อันอยู่ในนิยามความหมายของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ดังนั้นนายสภาพนายความ เจ้าหน้าที่ของสภาพนายความ คณะกรรมการสภาพนายความ หรือคณะกรรมการมรรยาทนายความ ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานให้แก่สภาพนายความ หรือผู้ปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการดังกล่าว สามารถเป็นคู่กรณีในการพิจารณาคดีปกครองได้ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะของ ผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดี หรือเป็นคู่กรณีด้วยการร้องสอด ไม่ว่าจะโดยความสมัครใจเอง หรือโดยถูกคำสั่งศาลปกครองเรียกเข้ามาในคดีได้เช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับหลักความเป็นกลางในการพิจารณาทางปกครอง เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการพิจารณาทางปกครอง โดยเฉพาะการพิจารณาคดีมรรยาทนายความของสภาพนายความ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาลูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมคดีมรรยาทนายความที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางปกครอง
2. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมคดีมรรยาทนายความให้สอดคล้องกับตามมาตรฐานการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางปกครอง

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาพบว่าข้อบังคับสภาพนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ.2546 ซึ่งออกตามความในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ในส่วนของกรรมการสอบสวนในคดีมรยาทนายความ ยังมีเนื้อหาด้านลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทำการสอบสวนยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำในการพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 จึงก่อให้เกิดปัญหาความไม่ชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณาทางปกครอง และส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการควบคุมคดีมรยาทนายความ จึงจำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสารและจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดทำเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมคดีมรยาทนายความให้สอดคล้องกับตามมาตรฐานการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางปกครองโดยยึดแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครอง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้รายงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยพบปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมคดีมรยาทนายความที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง โดยพบว่ามีสภาพปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียที่ห้ามพิจารณาคดีมรยาทนายความ ซึ่งปัญหานี้ผู้วิจัยเห็นว่า สภาพปัญหาของเรื่องนี้อยู่ที่ความเป็นกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการสอบสวน และพิจารณาคดีมรยาทนายความ โดยในเรื่องนี้ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มาตรา 27 พบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) บริหารกิจการของสภาพนายความตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในมาตรา 7 (2) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อทำการหรือพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อันอยู่ในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของสภาพนายความ เว้นแต่กิจการซึ่งมีลักษณะหรือสภาพที่ไม่อาจมอบหมายให้กระทำการแทนกันได้ (3) ออกข้อบังคับสภาพนายความเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และข้อบังคับว่าด้วยเรื่องดังต่อไปนี้ (ก) การเป็นสมาชิกและการขาดจากสมาชิกของสภาพนายความ (ข) การเรียกเก็บและชำระค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ (ค) การแจ้งย้ายสำนักงานของทนายความ (ง) การประชุมคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ (จ) เรื่องอื่น ๆ อันอยู่ในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของสภาพนายความ หรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาพนายความตามกฎหมายอื่น รวมทั้งการแต่งตั้ง การบังคับบัญชา การรักษา วินัย และการออกจากตำแหน่งของพนักงานสภาพนายความ สภาพนายความได้ใช้อำนาจตามมาตรา 27

ดังกล่าว ออกข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ.2546 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์กลางในการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ทั้งนี้สภาพทนายความในฐานะหน่วยงานทางปกครอง หากดำเนินการออกระเบียบหรือข้อบังคับไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีคำสั่งหรือการกระทำใด ๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็อาจถูกฟ้องร้องต่อศาลปกครอง เพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนกฎหรือคำสั่ง เช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 863/2559 ซึ่งผู้ฟ้องคดี ฟ้องสภาพทนายความ กล่าวหาว่าสภาพทนายความมีคำสั่งลงโทษผู้ฟ้องคดีห้ามทำการเป็นทนายความ 1 ปี เป็นการใช้อำนาจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 173/2562 ซึ่งผู้ฟ้องคดี ฟ้องสภาพทนายความและนายกสภาพทนายความ กล่าวหาว่า การที่สภาพทนายความโดยนายกสภาพทนายความ ออกคำสั่งสภาพทนายความที่ 27/2556 เรื่องให้สมาชิกสภาพทนายความปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสภาพทนายความและประธานสภาพทนายความจังหวัดศาลจังหวัดหัวราชอาณาจักร โดยให้สมาชิกสภาพทนายความหัวราชอาณาจักรไม่สมัครเข้ารับการอบรมที่ปรึกษากฎหมายตามที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้ดำเนินการจัดอบรมนั้น เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.241/2562 ซึ่งผู้ฟ้องคดี ฟ้องคณะกรรมการมรรยาททนายความ ว่าการที่คณะกรรมการมรรยาททนายความ มีคำสั่งคดีมรรยาททนายความ คดีดำเลขที่ 16/2557 คดีแดงเลขที่ 62/2557 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2557 ไม่รับคำกล่าวหาของผู้ฟ้องคดี เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของ ข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ.2546 พบว่ามีเนื้อหาในข้อบังคับที่อาจส่งผลให้การพิจารณาคดีมรรยาททนายความไม่เป็นไปตามมาตรฐานในการพิจารณาทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 อยู่หลายประเด็น ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นความเป็นกลางในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ กล่าวคือข้อ 4 ของข้อบังคับฉบับดังกล่าว กำหนดไว้ว่า “วิธีการพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 และข้อบังคับนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีมรรยาททนายความเท่าที่ไม่ขัดต่อระบบไต่สวน” ซึ่งในส่วนนี้ พิจารณาแล้วเห็นว่าคณะกรรมการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ เป็นองค์กรเจ้าหน้าที่ประเภท คณะกรรมการ ซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ ตามคำนิยามในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ซึ่งอาจถูกฟ้องร้องต่อศาลปกครองว่า กระบวนการพิจารณาทางปกครอง ก่อนออกคำสั่งลงโทษในคดีมรรยาททนายความไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะบทบัญญัติของข้อ 4 ของข้อบังคับ กำหนดให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ การพิจารณาคดีมรรยาททนายความ แม้จะเรียกว่า “คดีมรรยาท” ก็ตาม แต่โดยเนื้อหาแล้ว เป็นการสอบสวนเพื่อพิจารณาออกคำสั่งลงโทษคดีมรรยาททนายความ ตามมาตรา 52 แห่ง พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาทางปกครอง และการออกคำสั่งทางปกครอง ซึ่งตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กล่าวคือต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและออกคำสั่งที่เป็นธรรมและมี

มาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีรูปแบบของกระบวนการพิจารณาคดีของเจ้าหน้าที่ในระบบไต่สวนเป็นหลัก แต่ในส่วนระยะเวลาการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการให้สิทธิคู่กรณีที่มาสูงกว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 นั้น ย่อมเป็นไปตามข้อบังคับของสภานายความ หรือตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนด ซึ่งนำมาบังคับใช้โดยอนุโลม ดังนั้น ในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาทนายความจึงควรนำหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีปฏิบัติราชการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาใช้ในกระบวนการพิจารณาและสอบสวนคดีมรรยาทนายความเป็นหลักในส่วนที่เทียบเคียงแล้วเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ แต่ในส่วนที่กำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ รวมถึงสิทธิคู่กรณีให้เป็นที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภานายความ

โดยในส่วนหลักความเป็นกลางในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาและออกคำสั่งทางปกครองนั้น ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ ได้แก่ (1) เป็นคู่กรณีเอง (2) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี (3) เป็นญาติของคู่กรณี คือเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น (4) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของคู่กรณี (5) เป็นเจ้านายหรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่กรณี (6) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในส่วนของกรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้น นายกรัฐมนตรี ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดกรณีอื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ.2566 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้คือ (1) เคยเป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี (2) เป็นหรือเคยเป็นผู้ซึ่งอยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสกับคู่กรณี (3) เป็นหรือเคยเป็นผู้ซึ่งอยู่กินกับคู่กรณีที่เป็นบุคคลเพศเดียวกันโดยกำเนิดในลักษณะเดียวกันกับชายหญิงที่อยู่กินกันฉันสามีภริยาเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานในความเป็นจริงไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องในความเป็นจริงนับได้เพียงภายในสามชั้นของคู่กรณี (4) เป็นหรือเคยเป็นบุตรบุญธรรมของคู่กรณี หรือเป็นหรือเคยเป็นผู้รับคู่กรณีเป็นบุตรบุญธรรม (5) เป็นลูก ป้า น้า อา ของคู่กรณี (6) เป็นผู้พักอาศัยอยู่ร่วมกับคู่กรณีในสถานที่เดียวกันในลักษณะครัวเรือนเดียวกัน และ (7) เป็นลูกจ้างหรือที่ปรึกษาซึ่งได้รับค่าตอบแทนของคู่กรณี

นอกจากนี้ข้อบังคับสภานายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ.2546 ข้อ 8 กำหนดให้กรรมการผู้ทำการสอบสวนคดีมรรยาท อาจถูกคัดค้านมิให้เป็นกรรมการได้ เมื่อมีสภาพขัดแย้งต่อหลักความเป็นกลาง ซึ่งข้อ 8 ของข้อบังคับดังกล่าว ได้กำหนดเทียบเคียงมาตรฐานหลักความเป็นกลางตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ส่งผลให้กรรมการสอบสวนอาจถูกคัดค้านได้ ในกรณีต่อไปนี้ (1) เป็นผู้กล่าวหา (2) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา (3) เป็นญาติของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น (4) เป็นหรือเคยเป็น

ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา (5) เป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างหรือลูกจ้างของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา (6) รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่กล่าวหา (7) มีประโยชน์ได้เสียในคดีที่สอบสวน (8) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา (9) มีเหตุอื่นซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรม เมื่อพิจารณาข้อ 8 ของข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ.2546 จะพบว่ามีกำหนดไว้คล้ายคลึงกับมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 และบางส่วนได้นำเอามาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 กำหนดไม่ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง มาเป็นผู้พิจารณาและออกคำสั่งทางปกครอง ซึ่งถูกนำมาแปรเป็นถ้อยคำใน ข้อ 8 (6) (7) (8) และ (9) ของข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ.2546

อย่างไรก็ตามข้อ 8 (6) (7) (8) และ (9) ของข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ.2546 ก็ยังจำเป็นต้องพิจารณาสภาพแวดล้อม บริบทเป็นรายกรณี รวมถึงมีลักษณะของการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่หรือกรรมการสอบสวนใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยเหตุที่อาจทำให้กรรมการสอบสวนถูกคัดค้านตามข้อ 8 (6) (7) (8) และ (9) ของข้อบังคับดังกล่าวได้ จะเห็นว่าข้อ 8 ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ.2546 ยังมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้อง รัดกุม หรือมีมาตรฐานป้องกันมิให้กรรมการสอบสวนผู้มีส่วนได้เสีย อันขัดต่อหลักความเป็นกลางเข้ามาพิจารณาวินิจฉัยคดีมรยาททนายความ ตามที่กฎกระทรวงกำหนดกรณีอื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ.2566 ออกตามความในมาตรา 13 (6) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลทำให้ในปัจจุบัน กรรมการสอบสวนคดีมรยาททนายความ ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (1) เคยเป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี (2) เป็นหรือเคยเป็นผู้ซึ่งอยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสกับคู่กรณี (3) เป็นหรือเคยเป็นผู้ซึ่งอยู่กินกับคู่กรณีที่เป็นบุคคลเพศเดียวกันโดยกำเนิดในลักษณะเดียวกันกับชายหญิงที่อยู่กินกันฉันสามีภริยาเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานในความเป็นจริงไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องในความเป็นจริงนับได้เพียงภายในสามชั้นของคู่กรณี (4) เป็นหรือเคยเป็นบุตรบุญธรรมของคู่กรณี หรือเป็นหรือเคยเป็นผู้รับคู่กรณีเป็นบุตรบุญธรรม (5) เป็นลุง ป้า น้า อา ของคู่กรณี และ (6) เป็นผู้พักอาศัยอยู่ร่วมกับคู่กรณีในสถานที่เดียวกันในลักษณะครัวเรือนเดียวกัน สามารถเข้ามาเป็นกรรมการสอบสวนคดีมรยาททนายความได้ เนื่องจากไม่ต้องห้ามตามข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ.2546 ผลจากการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลทำให้คู่กรณีหรือทนายความที่ถูกกล่าวหา มิได้รับการคุ้มครองสิทธิ หรือได้รับหลักประกันความเป็นธรรมขั้นต่ำ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 และแม้ว่าผลการพิจารณาและออกคำสั่งลงโทษมรยาททนายความ จะถูกเพิกถอนได้โดยศาลปกครองก็ตาม แต่หากเป็นกรณีที่ได้รับผลของคำสั่งไม่ได้อุทธรณ์ หรือฟ้องร้องคดีต่อศาล หรือเป็นกรณีที่พ้นกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์หรือพ้นกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีแล้ว คำสั่งลงโทษมรยาททนายความ ย่อมผูกพันคู่กรณีไปตลอด จนกว่าจะถูกยกเลิกหรือเพิกถอนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งเอง ซึ่งใน

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2568

ประเด็นนี้ เห็นได้ชัดว่าส่งผลร้ายแรงต่อมาตรฐานความเป็นธรรมในการพิจารณาทางปกครองของหน่วยงานทางปกครอง และก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียที่ห้ามพิจารณาคดีมรรยาททนายความอย่างเห็นได้ชัด

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าสภาพทนายความมีสถานะเป็นองค์วิชาชีพทางกฎหมายที่ได้รับมอบอำนาจทางปกครองจากรัฐเพื่อทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพทนายความ จึงมีลักษณะเป็นหน่วยงานทางปกครองที่อยู่ภายใต้หลักการกระทำทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองต้องด้วยกฎหมายอย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 3 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้” วรรคสองบัญญัติว่า “ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย”

ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคดีมรรยาททนายความไว้ในข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ.2546 ถือว่าเป็นกฎหมายเฉพาะ ซึ่งจะนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาบังคับใช้กับการพิจารณาคดีมรรยาททนายความได้ต้องมีมาตรฐานที่ไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 แต่ถ้าเป็นกรณีขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งแม้จะมีมาตรฐานที่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ก็ให้ใช้กฎหมายเฉพาะนั้นก็คือข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ.2546 บังคับ เพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่กำหนดไว้และมีสาระสำคัญเป็นการเฉพาะที่จะนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปมาบังคับใช้แทนได้

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาผู้วิจัยพบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคดีมรรยาททนายความให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งเกิดขึ้นจากข้อบังคับสภาพทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ.2546 โดยพบว่าข้อ 8 ของข้อบังคับสภาพทนายความฉบับดังกล่าว ซึ่งมีเนื้อหากำหนดให้กรรมการผู้ทำการสอบสวนคดีมรรยาท อาจถูกคัดค้านมิให้เป็นกรรมการได้ เมื่อมีสภาพขัดแย้งต่อหลักความเป็นกลาง ยังมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้อง รัดกุม หรือมีมาตรฐานป้องกันมิให้กรรมการสอบสวนผู้มีส่วนได้เสีย อันขัดต่อหลักความเป็นกลางเข้ามาพิจารณาวินิจฉัยคดีมรรยาททนายความ ตามที่กฎกระทรวงกำหนดกรณีอื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ.2566 ออกตามความในมาตรา 13 (6) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ส่งผลทำให้คู่กรณีหรือทนายความที่ถูกกล่าวหาในคดีมรรยาททนายความ มิได้รับการคุ้มครองสิทธิ หรือได้รับหลักประกันความเป็นธรรมขั้นต่ำ ตามที่กำหนด

ไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ในประเด็นนี้อาจส่งผลร้ายแรงต่อมาตรฐานความเป็นธรรมในการพิจารณาทางปกครองของหน่วยงานทางปกครอง และก่อให้เกิดปัญหาทางทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียที่ห้ามพิจารณาคติสมรยาทนายความ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เสนอเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกฎหมายที่พบ โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 8 ของข้อบังคับสมรยาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคติสมรยาทนายความ พ.ศ.2546 โดยยกเลิกความในข้อ 8 เดิม ที่กำหนดไว้ว่า

“ข้อ 8 กรรมการสอบสวนอาจถูกคัดค้านได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้กล่าวหา
- (2) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา
- (3) เป็นญาติของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

(4) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(5) เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างหรือลูกจ้างของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(6) รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่กล่าวหา

(7) มีประโยชน์ได้เสียในคดีที่สอบสวน

(8) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(9) มีเหตุอื่นซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรม”

และให้เปลี่ยนมาใช้ข้อความใหม่ ต่อไปนี้แทน

“ข้อ 8 กรรมการสอบสวนอาจถูกคัดค้านได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้กล่าวหา
- (2) เป็นหรือเคยเป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา
- (3) เป็นหรือเคยเป็นผู้ซึ่งอยู่กึ่งกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสกับคู่กรณี
- (4) เป็นหรือเคยเป็นผู้ซึ่งอยู่กึ่งกันกับคู่กรณีที่เพิกถอนเพศเดียวกันโดยกำเนิดในลักษณะเดียวกันกับชายหญิงที่อยู่กึ่งกันฉันสามีภริยา

(5) เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานในความเป็นจริงไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องในความเป็นจริงนับได้เพียงภายในสามชั้นของคู่กรณี

(6) เป็นหรือเคยเป็นบุตรบุญธรรมของคู่กรณี หรือเป็นหรือเคยเป็นผู้รับคู่กรณีเป็นบุตรบุญธรรม

(7) เป็นลุง ป้า น้า อา ของคู่กรณี

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2568

(8) เป็นผู้พักอาศัยอยู่ร่วมกับคู่กรณีในสถานที่เดียวกันในลักษณะครัวเรือนเดียวกัน

(9) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูก

กล่าวหา

(10) เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างหรือลูกจ้างของผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(11) รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่กล่าวหา

(12) มีประโยชน์ได้เสียในคดีที่สอบสวน

(13) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา

(14) มีเหตุอื่นซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรม”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาทบทวนความจำเป็นและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 และข้อบังคับสภาทนายความฉบับต่าง ๆ ที่ออกตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อให้สภาทนายมีข้อเสนอแนะต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ต่อไป

บรรณานุกรม

กฎกระทรวงกำหนดกรณีอื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ.2566. (2566, 1 มิถุนายน)

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140 (ตอนที่ 33 ก), หน้า 44.

กฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

พ.ศ.2539. (2542, 9 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 116 (ตอนที่ 5 ก), หน้า 19.

กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.

2539. (2542, 9 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 116 (ตอนที่ 5 ก), หน้า 22.

เกียรติศักดิ์ เหลืองอังกูร. (ม.ป.ป.). สภาทนายความกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป. **จดหมายข่าวสภาทนายความ** หน้า 8.

ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการพิจารณาคดีมรยาททนายความ พ.ศ.2546. (2546, 14 มิถุนายน).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 (ตอนพิเศษ 68 ง), หน้า 3.

ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยมรยาททนายความ พ.ศ.2529. (2529, 18 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจา**

นุเบกษา. เล่ม 103 (ตอนที่ 25 ฉบับพิเศษ), หน้า 10.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542. (2542, 10 ตุลาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 (ตอนที่ 94), หน้า 1.

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507. (2507, 6 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 81 (ตอนที่ 15 ฉบับพิเศษ), หน้า 3.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2568

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528. (2528, 19 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 102 (ตอนที่ 129),
หน้า 1.

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539. (2539, 14 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**.
เล่ม 113 (ตอนที่ 60 ก), หน้า 1.

พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562. (2562,
31 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 (ตอนที่ 72 ก), หน้า 1.

สมัคร เขาวาณันท์. (2560). **เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักนิติธรรมกับการใช้อำนาจหน้าที่ของสภา
ทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,